

Kazimierz Żukowski

Krajowa Wystawa Czerwonego Bydła Polskiego Szczyrzyc 2009

Tegoroczna wystawa szczyrzycka (30–31 maja) była trzecią kolejną wystawą krajową urządzoną przez Krajowy Związek Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego z siedzibą w Jodłowniku wraz z Polską Federacją Hodowców Bydła i Producentów Mleka (PFHBiPM) – jej Przedstawicielstwem w Krakowie. W pracach organizacyjnych aktywnie

uczestniczył wójt gminy Jodłownik, Paweł Stawarz. O zainteresowaniu imprezą świadczy liczba 42 wystawców prezentujących swój dorobek hodowlany (34 w roku ubiegłym). Znaczna ich część to członkowie założonego w 1991 r. Małopolskiego Towarzystwa Hodowców Bydła w Krakowie, z siedzibą w Zabierzowie.

Superczempionka Wystawy – WERA, hodowla W. i E. Łukaszów w Krempachach na Spiszu
(fot. W. Rasiński)

Roman Januszewski – sędzia główny Wystawy (fot. W. Rasiński)

Wystawa odbyła się pod patronatem ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marka Sawickiego, prezydenta PFHBiPM Leszka Hądzlika, marszałka województwa małopolskiego Marka Nawary i wojewody małopolskiego Jerzego Milnera. Do zorganizowania jej przyczynili się waleń sponsorzy (wymienieni w katalogu) pozyskani przez głównego organizatora wystawy, Jacka A. Wąsowicza z Jodłownika, założyciela i prezesa Krajowego Związku Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego. Sponsorzy prezentowali swoje firmy na stoiskach, organizowali pokazy stosowania oferowanych maszyn i urządzeń; niektórzy byli fundatorami pucharów i medali okolicznościowych dla hodowców.

Komisarzem wystawy był – tak jak na poprzednich krajowych wystawach tej rasy – prof. Jan Szarek. Komisji sędziowskiej przewodniczyła ponownie pani Barbara Zdebska-Staszczak. Sędzią głównym był Roman Januszewski, koordynator krajowy oceny typu i bu-

dowy z ramienia PFHBiPM, a jego asystentami: Jerzy Żółkowski i Kazimierz Żukowski.

Stosownie do ustalonego przez PFHBiPM regulaminu wystawy, bydło polskie czerwone jest oceniane według klucza obowiązującego przy ocenie pokroju bydła ras mlecznych. Wagi przyznane grupom cech w ogólnej ocenie pokroju zwierzęcia wynoszą: dla kalibru i pojemności 15%, dla typu i budowy 15%, dla nóg i racic 20%, dla wymienia 50%. Istnieje wszakże w regulaminie oceny wystawowej bydła pc zapis o zwracaniu przez komisję sędziowską uwagi na mleczno-mięsny typ użytkowy tego bydła i uwzględnianiu w ten sposób obowiązującego nadal w selekcji hodowlanej wzorca tej rasy. I istotnie, w kilku przypadkach przy zróżnicowanych ocenach sędziowskich sędzia główny rozstrzygnął wątpliwości biorąc pod uwagę typ rasowy ocenianego zwierzęcia.

Na III Krajowej Wystawie Czerwonego Bydła Polskiego 42 hodowców przedstawiło 44

krowy i 16 jałowic cielnych. Pochodziły one z siedmiu powiatów województwa małopolskiego: bocheńskiego, gorlickiego, limanowskiego, myślenickiego, nowosądeckiego, nowotarskiego i tatrzańskiego oraz z powiatu rzeszowskiego w województwie podkarpackim.

O trafności dokonanej przez selekcjonerów krakowskiego Przedstawicielstwa PFHBiPM wyboru zwierząt na wystawę świadczy dostrzeżone ogólnie wyrównanie materiału hodowlanego w każdej niemal kategorii wystawowej, wyraźnie większe niż na poprzednich wystawach tej rasy (Żukowski, 2009).

Zwierzęta oceniane były w obrębie grup (kategorii) utworzonych stosownie do wieku. Były to: jałowice cielne, krowy-pierwiastki, krowy w laktacjach II-III, IV-V, VI-VII i od VIII wzwyż, nazwane seniorkami. W obrębie każdej z tych kategorii zostało ocenionych od 5 do 16 zwierząt.

Superczempionat wystawy zdobyła sześćioletnia, będąca w V laktacji krowa WERA, hodowli Wojciecha i Ewy Łukaszów z Krempachów na Spiszu. W tym użytkującym 18 ha gospodarstwie hodowanych jest 10 krów. Średnia wydajność stada sięga 4500 kg mleka. Tradycje hodowlane są tam kontynuowane od trzech pokoleń, bowiem już dziadek hodowcy, Ferdynand Łukasz miał przed ponad 50 laty oborę krów tej rasy objętą oceną użytkowości mlecznej. Obecnie część krów jest objęta programem ochrony zasobów genetycznych rodzimej rasy. Wojciech Łukasz jest członkiem Krajowego Związku Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego.

Czempionaty uzyskały następujące zwierzęta:

- w kategorii jałowic cielnych – BAJKA, hodowli Romana Kuski z Żegociny;
- w kategorii pierwiastek objętych programem ochrony zasobów genetycznych – WAŃKA, hodowli Wojciecha Gubały z Maruszyny;
- w kategorii pierwiastek objętych programem doskonalenia rasy – BORÓWKA, hodowli Piotra Smagi ze Stróży;
- w kategorii krów w II i III laktacji – STOKROTKA, hodowli Marii Kopeć z Gronkowa;
- w kategorii krów w IV i V laktacji – wymieniona już uprzednio jako super-

czempionka – WERA;

- w kategorii krów w VI i VII laktacji – WIERNA 201, hodowli Jacka A. Wąsowicza i Heleny Romer-Wąsowiczowej z Jodłownika;
- w kategorii krów w VIII i wyższej laktacji (seniorek) – SAGA, hodowli Franciszka Stocha z Załuczego.

Opisy gospodarstw, z których eksponowane na wystawie zwierzęta pochodzą, zamieszczone są na stronach katalogu wystawy.

32% pokazanych na wystawie krów przekroczyło wiek 8 lat. Ich przeciętny wiek wynosił 12 lat i 7 mies. Tworzyły one na wystawie szczyrzyckiej dwie kategorie krów: w VI i VII oraz w VIII i wyższej laktacji. Wybrane w obu tych kategoriach wystawowych czempionki i wiceczempionki uzyskały średnio 85,5 pkt oceny; zostały zatem ocenione jako zwierzęta o bardzo dobrym pokroju mimo osiągniętego przez nie wieku 9 lat i 6 mies. Dwie złote i dwie srebrne medalistki uzyskały średnio 84,5 pkt oceny. Ich wiek wynosił średnio 11 lat i 8 miesięcy.

Rzadko spotyka się rasę bydła mlecznego o tak wybitnej, dziedzicznie utrwalonej długowieczności. Podkreśla to dobitnie Edward Lewandowski (2009) już samym tytułem swego artykułu – „Siła wieku”, w którym opisuje tegoroczną szczyrzycką wystawę. Ta ważna w ekonomice chowu bydła mlecznego cecha została w bieżącym dziesięcioleciu powszechnie i należyście doceniona. W pogłowiu czerwonego bydła polskiego długowieczności towarzyszy zachowanie poprawnego pokroju, kwalifikującego te zwierzęta do wystawowej prezentacji. Nieodżowne jest przy tym stwierdzenie, że wszystkie krowy od VI laktacji wzwyż, mające ponad 8 lat, a stanowiły one jedną trzecią pokazanych w Szczyrzycu krów, miały domieszkę obcych ras czerwonych lub jednej z nich (w granicach od 20 do 50%, średnio 38%). Daje to niewątpliwie podstawę do wnioskowania, że dokonane w populacji polskiej czerwonej wprowadzenie genotypów obcych ras nie osłabiło długowieczności bydła rodzimej rasy. Mogłoby to nastąpić w przypadku krzyżowania wypierającego.

Jeżeli przedstawione powyżej dane o zwierzętach wystawowych porówna się z obecnym skróceniem mlecznego użytkowania krów w zachodnioeuropejskiej hodowli bydła

holsztyńskiego, przeciętnie do 2,5 laktacji, to długowieczność bydła czerwonego uwydatnia się jako cecha, którą metodami hodowlanymi koniecznie trzeba w populacji rodzimej zachować.

Relacja z wystawy szczyrzyckiej stwarza sposobność przypomnienia, że zorganizowana praca hodowlana nad rodzimą rasą bydła mlecznego trwa tutaj nieprzerwanie od 115 lat (Szarek i in., 2009), kiedy to założono Związek Hodowców Bydła Czerwonego przy Towarzystwie Rolniczym Krakowskim. Założone przez Stefana Romera stado jodłownicze stworzyło podwaliny ówczesnego postępu (Kowol, 2005). Warto dodać, że następowało to w tym samym czasie, gdy w krajach zachodnioeuropejskich tworzono liczne rasowe związki hodowlane. Dla podkreślenia miejscowych tradycji hodowlanych należy przypomnieć, że właśnie

w Szczyrzycu odbyła się w roku 1900 wystawa hodowlana, na którą doprowadzono aż 800 sztuk bydła czerwonego polskiego (Żukowski, 2007).

Analiza współczesnego stanu hodowli czerwonego bydła polskiego wykazuje nadal zmniejszanie się jego pogłowia, a to wskutek postępującego ubytku obór całkiem małych (Wąsowicz, 2009). Ten proces jest nieunikniony. Kondycja gospodarstw prowadzących zarodową hodowlę wskazuje natomiast na stabilizację i powolne osiągnięcie postępu hodowlanego w pogłowie objętym programem doskonalenia rasy. Gdy śledzi się dzieje hodowli tej rasy, nasuwa się nieodparcie przekonanie, że poziom jej wydajności mlecznej, utrzymujący się jeszcze w latach 70. XX w., zagrażał wyparciem jej przez rasę czerwono-białą, także na terenach podgórskich.

Leszek Hądzlik (Prezydent PFHBiPM), Jerzy Żółkowski i Kazimierz Żukowski (asystenci sędziego głównego) (fot. W. Rasiński)

Organizator Wystawy – Jacek A. Wąsowicz (prezes KZHCzBP) i Leszek Hądzlik (prezydent PFHBiPM)
(fot. W. Rasiński)

Wiązało się to z rozpoczynającą się w naszym kraju intensyfikacją rolnictwa. W rasie polskiej czerwonej brak było możliwości szybszego podwyższania mleczności drogą selekcji hodowlanej w czystości rasy. Takich szans nie dawała także elita rasy, z jakiej wywodziły się ówczesne buhaje pc. Toteż, z perspektywy kilkudziesięciu już lat, w pełni zasadne okazuje się wprowadzenie obcych ras czerwonych w celu przyspieszenia wzrostu mleczności przy równoczesnym zwiększeniu zawartości tłuszczu i białka w mleku.

Rasami poprawiającymi były – jak wiadomo – najpierw bydło duńskie czerwone, a od początku lat 80. – rasa Angler (Staszczak, 2005)¹. Założeniem tego planu hodowlanego było wy-

¹ Pomysłodawcą posłużenia się w doskonaleniu bydła pc rasą Angler był dr Stanisław Staszczak. Realizował on konsekwentnie swą koncepcję przez ponad 20 lat w byłej krakowskiej Okręgowej Stacji Hodowli Zwierząt z siedzibą w Zabierzowie. Kontynuują te prace z wyraźnie widocznym powodzeniem selekcyonerzy bydła mlecznego PFHBiPM: Piotr Kowol – główny specjalista ds. hodowli, Wojciech Rasiński – kierownik krakowskiego Przedstawicielstwa Federacji i szef działu oceny wartości użytkowej krów oraz Paweł Ruchała i Maksym Młynaryk.

produkowanie buhajów półkrwi i dalszych ich pokoleń o mniejszej lub większej domieszce obcej rasy i poprawienie tą drogą wydajności mlecznej nie tylko w hodowli zarodowej, ale i w chowie masowym bydła polskiego czerwonego. Przyjęty wtedy kierunek spotkał się z uznaniem hodowców, a jego efektem jest dzisiejszy program doskonalenia rasy i osiągnięty poziom wydajności krów objętych oceną wartości użytkowej (Rasiński, 2009). To właśnie w dużej mierze zapobiegło dalszemu wypieraniu bydła czerwonego w Małopolsce.

Małopolskie Centrum Biotechniki Spółka z o.o. w Krasnem wykonuje kilkanaście tysięcy pierwszych unasienień rocznie nasieniem buhajów rasy pc. Centrum to w zasadniczy sposób gwarantuje od wielu pokoleń zwierząt ciągłość pracy hodowlanej nad bydlęciem tej rasy, a sieć wypróbowanych inseminatorów służy niezawodnie codziennej praktyce hodowlanej.

Stale poszerza swój zasięg równolegle funkcjonujący w pogłowie bydła czerwonego w Polsce program ochrony zasobów genetycznych zwierząt (Krupiński, 2008). Został on powołany w roku 1999 w celu utrzymania bioróżnorodności poprzez zachowanie cennych

cech biologicznych i użytkowych, właściwych rodzimym rasom wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich².

W przypadku rasy pc chodzi o doskonałe przystosowanie jej do trudnych warunków bytowania i produkcji w górach i na pogórzach, objawiające się wrodzoną odpornością i zdrowotnością oraz niezawodną płodnością i łatwymi porodami. Zapewnia to wybitną długowieczność zwierzętom tej rasy. Spośród cech użytkowych bydła polskiego czerwonego należy wymienić podkreślaną przez technologów mleczarstwa jakość skrzepu mleka, warunkującą produkcję szlachetnych serów dojrzewających. W przemyśle mięsnym cenione są walory smakowe wołowiny z młodych opasów tej rasy i jej właściwości kulinarne.

Ważnym zadaniem organizatorów hodowli i produkcji zwierzęcej jest wspieranie hodowców w dziele zachowania rasy polskiej czerwonej konkretnymi działaniami zapewniającymi opłacalność chowu bydła tej rasy również w gospodarstwach małych i średnich, w nich bowiem hodowana jest większość tej populacji (Wąsowicz, 2009).

Rosnące zainteresowanie hodowców programem ochrony sprawia, że zwiększa się w kraju liczba objętych nim zwierząt. Wynosi ona obecnie 1780 krów w 257 oborach. Są one od 2005 r. dotowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a więc w dużej części ze środków unijnych. Na lata 2007–2013 przewidziano dopłatę do krowy w wysokości 1140 zł rocznie (Krupiński, 2008).

Krowy są wybierane według kryterium pochodzenia, w przeważającej mierze po przodkach polskich czerwonych starego typu. Domieszka genotypów bydła duńskiego i anglerkiego u krów wchodzących do programu ochrony nie przekracza 50%³. Ponadto, w oborze

muszą być co najmniej 4 krowy objęte oceną użytkowości mlecznej. Równocześnie jednak część obsady krów w danej oborze pozostaje nadal w programie doskonalenia rasy. Różnica w postępowaniu hodowlanym polega więc na doborze ojców do kojarzeń. W programie ochrony używane jest także nasienie buhajów z odległych w czasie pokoleń, a czasem też przenoszone są do krów-biorczyń zamrożone zarodki bydła pc starego typu.

Program ochrony dysponuje zasobami genetycznymi również w postaci zamrożonego nasienia kilkudziesięciu buhajów polskich czerwonych i zamrożonych zarodków w ilości około dwóch tysięcy, zdeponowanych w Banku Materiałów Biologicznych Instytutu Zootechniki PIB w Balicach (Wierzbowski, 1987; Trela i in., 2005)⁴. Umożliwia to wprowadzenie do współczesnej populacji tej rasy genotypów nie posiadających domieszki obcych ras. Przykładem takiego kojarzenia jest wystawiona w Szczyrzycu krowa Wasylka 18, nr kat. 87, z Gospodarstwa Rolnego Wacława Drożdża w Stróży (ur. w 2001 r.), pochodząca po buhaju, którego ojcem był Elwir, znany w tej rasie reproduktor (ur. w 1955 r.), wyhodowany w stadzie jodłowniczym przez Jerzego Matykiewicza, zasłużonego dla rozwoju rasy pc hodowcę w ówczesnym Państwowym Ośrodku Hodowli Zarodowej.

przodkach rasy polskiej czerwonej, a literami RE – po przodkach innych europejskich ras czerwonych i określono w procentach sumaryczny udział tych ras w genotypie każdego prezentowanego na wystawie zwierzęcia. Te procentowe obliczenia w oparciu o rodowody buhajów i krów wpisanych do ksiąg zarodowych wykonała Barbara Zdebska-Staszczak w byłej OSHZ w Krakowie, a następnie w krakowskim Inspektoracie Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt i obecnym Przedstawicielstwie PFHBiPM.

⁴ Instytut Zootechniki PIB planowo gromadził rezerwę genetyczną bydła rasy polskiej czerwonej metodą ochrony *ex situ*, to znaczy poza obszarem jego hodowania i użytkowania. To długoletnie zadanie zamrażania nasienia (1978–1987) i zarodków (1987–1996) realizowali: Edward Wierchoś z Wojciechem Rasińskim, Kazimierz Żukowski, Jan Trela, Barbara Szczęśniak-Fabiańczyk z Krzysztofem Czechem oraz współpracujący z IZ PIB i pracujący na jego zlecenie – Stanisław Staszczak, Jan Żyłka, Maciej Skowron, Andrzej Pakuła.

² Minister Rolnictwa powołał Krajowy Ośrodek Koordynacyjny ds. Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt, który działał początkowo w Krajowym Centrum Hodowli Zwierząt, a w 2002 r. został powierzony Instytutowi Zootechniki. Krajowym Ośrodkiem Koordynacyjnym kieruje dyrektor IZ PIB, prof. Jędrzej Krupiński. Za program ochrony rasy prowadzony w hodowli bydła pc w kraju odpowiada dr Anna Majewska.

³ W danych o zwierzętach zawartych w katalogu wystawy oznaczano literami RP pochodzenie po

**Lista hodowców i wykaz zwierząt na
III Krajowej Wystawie Czerwonego Bydła Polskiego
Szczyrzyc, 30-31 maja 2009 r.**

Wystawcy	Zwierzęta				Lokaty
	nr kat.	nazwa, nr rej., nazwa ojca	ocena (pkt)	kategoria	
Województwo małopolskie					
Powiat bocheński					
ROMAN KUSKA 32-731 Żegocina 11	5	BAJKA PL005174476224 O. Bakcyl	86	jałowice cielne	czempionat
TERESA NOWAK 32-741 Tarnawa 1	49	POZIOMKA PL005095019067 G-E O. Czar	85	krowy w II i III lakt.	srebrny medal
MARIAN SATOŁA Wola Wieruszyccka 26 32-740 Łapanów	9	ALMA PL005152976883 O. Kuba	85	jałowice cielne	wicczempionat
GRZEGORZ STALMACH Zbydniów 23 32-741 Tarnawa	22	MILENA PL005172753662 G O. Cyklon	8	krowy pierwiastki	I nagroda
MARIA ZDYBAŁ 32-741 Tarnawa 153	65 97	MATYLDA PL005094189716 W O. Peron PANDA PL005004388680 W O. Cal	80 85	krowy w II i III lakt. krowy w VI-VII lakt.	srebrny medal
Powiat gorlicki					
HENRYK CŹIKLIK 38-322 Łużna 41	107 39	SZYSZKA PL005164956736 W O. Bogaty WAŻKA PL005094348076 W O. Ugor	83 84	krowy pierwiastki krowy w II i III lakt.	brązowy medal I nagroda
STANISŁAW KOTOWICZ 38-322 Łużna 351	45	DOBRA PL005114418550 W O. Ufny	83	krowy w II i III lakt.	I nagroda
Stadnina Koni Huculskich „Gładyszów” Sp. z o.o. w Regietowie 38-315 Uście Gorlickie	108	LAMA PL005141010734 W O. Kuba	82	krowy pierwiastki	I nagroda
Powiat limanowski					
MARIAN BANACH Góra Św. Jana 28 34-623 Szczyrzyc	84	MEWA PL005004391222 G O. As	80	krowy w VI i VII lakt.	I nagroda
ALICJA BOKOWY Zawadka 1, 34-650 Tymbark	37	LENA PL005113356686 G	81	krowy w II i III lakt.	I nagroda
ANTONI CICHOWSKI Krasne-Lasocice 10 34-620 Jodłownik	98	WEZERKA PL005004391123 G O. Antyk	81	krowy seniorki od VIII lakt. wzwyż	brązowy medal
Gospodarstwo Rolne WACŁAW DROŹDŹ Stróża 15 34-625 Skrzydlna	87 109	WASYLKA 18 PL005040148279 G O. Błysk BARWA PL005004222779 RWW O. Padua DE	85 84	krowy w VI i VII lakt. krowy seniorki od VIII lakt. wzwyż	złoty medal złoty medal
STANISŁAW KOZA Stróża 12 34-625 Skrzydlna	46 69	ŁANKA PL005124687007 G O. Igrek LALKA PL005004392977 G-E O. Prędko	85 84	krowy w II i III lakt. krowy w IV i V lakt.	brązowy medal brązowy medal
STANISŁAW LACH 34-620 Jodłownik 132	16	WISNIA PL005171118509 G O. Ursaj	84	krowy pierwiastki	srebrny medal

STANISŁAW LISZKA Porąbka 90 34-642 Dobra	100	CELA PL005004392519 G O. Demon	84	krowy seniorki od VIII lakt. wzwyż	wicczempionat
PAWEŁ PIECHÓWKA 34-620 Jodłownik 211	75	WARMA 22 PL005079930555 G O. Bocul	85	krowy w IV i V lakt.	srebrny medal
	101	WOJTA 26 PL005003313263 G O. Major	84	krowy seniorki od VIII lakt. wzwyż	srebrny medal
JAN SMAGA Stróża 84 34-625 Skrzydlina	51	WESOŁA PL005139041375 W O. Pantaląk	82	krowy w II i II lakt.	I nagroda
PIOTR SMAGA Stróża 11 34-625 Skrzydlina	31	BORÓWKA PL005170368417 W O. Prędko	87	krowy pierwiastki	czempionat
	77	LAWINA PL005011803008 G O. Miłek	80	krowy w IV i V lakt.	I nagroda
STANISŁAW SMAGA 34-625 Skrzydlina 171	20	WRONA PL005148149000 O. Ułamek	82	krowy pierwiastki	I nagroda
	53	WIECHA PL005094895983 G O. Biegły	83	krowy w II i III lakt.	I nagroda
MIROSLAW STANISZEWSKI Zawadka 6 34-650 Tymbark	25	WIOSNA 2 PL005129905960 G O. Ursaj	85	krowy pierwiastki	wicczempionat
JÓZEF TOMERA Pszenosza 57 34-625 Skrzydlina	35	WIŚNIA 2 PL005140761576 W O. Prędko	85	krowy pierwiastki	srebrny medal
Gospodarstwo Klasztorne OO. Cystersów w Szczyrzycu 34-623 Szczyrzyc	66	GOPRA 34 PL005079836352 G O. Fjembe DK	86	krowy w IV i V lakt.	złoty medal
	106	DAMA PL005079836611 G O. Sopran	81	krowy w IV i V lakt.	I nagroda
Gospodarstwo Hodowlane Czerwonego Bydła Polskiego JACKA A. WĄSOWICZA i HELENY ROMER- WĄSOWICZOWEJ 34-620 Jodłownik 1	96	WIERNA 201 PL005003313799 G O. Demon	87	krowy w VI i VII lakt.	czempionat
	61	WOJNA 9 PL005095125065 G O. Filip	86	krowy w II i III lakt.	złoty medal
	83	NIDA 105 PL005039319086 G O. Feliks	84	krowy w IV i V lakt.	I nagroda
Powiat myślenicki					
ANTONI i CELINA SUKTOWIE Poręba 95 32-425 Trzemeśnia	10	NORKA 1 PL005161781690 O. Kuba	82	jałowice cielne	I nagroda
Powiat nowosądecki					
STANISŁAW PĘKAŁA Przydonica 37 33-318 Gródek n. Dunajcem	18	WARTA PL005171440624 G O. Ursaj	84	krowy pierwiastki	złoty medal
Powiat nowotarski					
STANISŁAW BARTOSZEK Maruszyna 34-424 Szaflary	36	LALKA PL005133389619 G O. Oda Best DK	87	krowy w II i III lakt.	wicczempionat
STANISŁAW BRYNCZKA Frydman, pl. 1000-lecia 10 34-435 Frydman	3	MILA PL005167043310 O. Układ	83	jałowice cielne	brązowy medal
TADEUSZ CIĘŻCZAK Czerwienne 14 34-407 Ciche	29	BORA PL005123574452 G O. Boss	84	krowy pierwiastki	brązowy medal
	28	MAJA PL005171232298 G O. Deks	81	krowy pierwiastki	I nagroda

Krajowa Wystawa Czerwonego Bydła Polskiego – Szczyrzyc 2009

BOGUSŁAWA GAŁ Bańska Niżna, ul. Papieska 42 34-424 Szaflary	67	TYROLA PL005039298114 G O. Piskorz	81	krowy w IV i V lakt.	I nagroda
WOJCIECH GUBAŁA Maruszyna pl. Jana Pawła II nr 112 34-424 Szaflary	104	WANKA PL005175833736 G O. Wicherek	86	krowy pierwiastki	czempionat
MARIA KOPEĆ Gronków 87 34-400 Nowy Targ	44	STOKROTKA PL005111866484 W O. Rumianek	87	krowy w II i III lakt.	czempionat
WOJCIECH i EWA ŁUKASZOWIE Krempachy, ul. Kamieniec 20 34-433 Nowa Biała	72	WERA PL005050469647 G-E O. Valedo DE	89	krowa w IV i V lakt.	czempionat i superczempionat srebrny medal
	6	WINOCJA PL005160366195 O. Oda Best DK	84	jałowice cielne	
ANDRZEJ ŁUKASZKA 34-745 Spytkowice 578	90	JAŚMINA PL005003310859 W O. Werset	83	krowy w VI i VII lakt.	I nagroda
JANINA RUSNAK Bańska Wyzna ul. Szlak Papieski 39 34-424 Szaflary	91	PIWONIA PL005004220218 W O. Piskorz	81	krowy w VI i VII lakt.	I nagroda
JAN SOLARCZYK Wróblówka 1 b 34-470 Czarny Dunajec	32	BARA PL005123574421 G O. Walstad DE	87	krowy pierwiastki	wicieczempionat
	79	BUFA PL005072845306 G-E O. Fjembe DK	87	krowy w IV i V lakt.	wicieczempionat
FRANCISZEK STOCH Załuczne 101 34-408 Odrowąż Podhalański	102	SAGA PL005004223691 W o. Cal	85	krowy seniorki od VIII lakt. wzwyż	czempionat
	78	SABA PL005039498514 G o. Miłek	83	krowy w IV i V lakt.	I nagroda
ANDRZEJ SZEWCZYK Gronków 70 34-400 Nowy Targ	56	FRUGA 2 PL005112088700 W O. Pantaląk	81	krowy w II i III lakt.	I nagroda
TADEUSZ SZYMUSIAK Załuczne 93 a 34-408 Odrowąż Podhalański	33	SAWA PL005116565306 G O. Vest Andy DK	86	krowy pierwiastki	złoty medal
	57	SISI PL005116565207 G-E O. Słowik	82	krowy w II i III lakt.	I nagroda
ANDRZEJ ZAGATA Gronków 67 34-400 Nowy Targ	12	JAGNA PL005148859701 O. Układ	82	jałowice cielne	I nagroda
MAREK ZAGATA 34-475 Spytkowice 545	13	WARTA PL005171944092 O. Nemo	84	jałowice cielne	złoty medal
Powiat tatrzański					
JAN i JADWIGA LITWINOWIE Czarna Góra - Sołtystwo 39 34-532 Jurgów	89	MALINA PL005004375192 W O. Pantaląk	82	krowy w VI i VII lakt.	I nagroda
	17	KALINA PL005170962806 W O. Układ	81	jałowice cielne	I nagroda
Województwo podkarpackie					
Powiat rzeszowski					
GRZEGORZ SOWA Kąkolówka 773 36-030 Białowa	94	GORCA 21 PL005003313393 G O. Bartuś	86	krowy w VI i VII lakt.	wicieczempionat
	80	CYNIA PL005039316016 G-E O. Miłek	82	krowy w IV i V lakt.	I nagroda

Literatura

Kowol P. (2005). Tradycja zobowiązuje. Chów Bydła, 4, s. 3.

III Krajowa Wystawa Czerwonego Bydła Polskiego, Szczyrzyc, 30-31 maja 2009 (katalog wystawy), 52 ss.

Krupiński J. (2008). Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce. Wiad. Zoot., 46, 1: I-X.

Lewandowski E. (2009). Siła wieku. Hodowla i Chów Bydła, 7-8: 16-17.

Rasiński W. (2009). Ocena wartości użytkowej bydła polskiego czerwonego w woj. małopolskim – wyzwania i realia. Katalog III Krajowej Wystawy, ss. 6-7.

Staszczak S. (2005). Wykorzystanie buhajów rasy Angler w doskonaleniu bydła polskiego czerwonego w warunkach systematycznego ograniczania jego hodowli w kraju. Wiad. Zoot., 43, 2: 113-117.

Szarek J., Szulc T., Żukowski K. (2009). Historia wystaw polskiego bydła czerwonego w Polsce Południowej. Bydło, 3: 44-47.

Trela J., Żukowski K., Staszczak S., Szczeńiak-Fabianczyk B., Czech K. (2005). Rezerwa genetyczna polskiego bydła czerwonego w postaci zamrożonych zarodków i nasienia. Wiad. Zoot., 43, 2: 131-136.

Wąsowicz J.A. (2009). Raport o stanie czerwonego bydła polskiego. Katalog III Krajowej Wystawy, s. 8-13.

Wierzbowski S. (1987). Experience in application of embryo and semen freezing to establish a reserve of genetic. FAO Anim. Prod. Health Paper, 66: 199-202.

Żukowski K. (2007). Wystawy zwierząt hodowlanych w Szczyrzycu. Wiad. Zoot., 45, 3: 83-87.

Żukowski K. (2009). Szczyrzycka wystawa bydła czerwonego 2008. Wiad. Zoot., 47, 1: 55-68.

fot. A. Dyrda